

Itaque necesse non est principium multiplicationis animæ iterum in trutinam revocare, cum facile solvi queat ex disputatis in generali illa controversia.

Occasio creandi animam est materia certo modo per generationem disposita.

Anima dicit ordinem ad aliquam materiam;

ex quo tamen non licet illico inferre, quod nequeat dilatari anima informare nisi materia, quam de facto informat.

Hæc tantum sufficiat notare: 1.º occasionem vel conditionem creandi novam animam dici posse materiam generatione parentum dispositam ad hoc, ut per rationalem animam a Deo creatam informetur; si enim nulla intercederet parentum generatio, nullam Deum, naturaliter loquendo, crearet animam, utpote quæ ordinatur ad constituendum hominem; homo vero novus non existit, nisi parentum generatione. 2.º Anima rationalis generatim dicit ordinem, et quidem transcendentelem, ad materiam aliquam, quia est essentialiter forma: forma vero informans essentialiter importat respectum ac relationem ad materiam aliquam informandam. 3.º Ex quo tamen non videtur illico effici, ut hæc anima ita importet relationem ad hanc materiam, quam de facto informat, ut nequeat omnino aliam informare. Idque probatur in primis ex dictis in generali illa disputatione in *Ontologia*. Deinde quia communis est animabus omnibus ordo ad materiam quamlibet, ut ex nutritione patet; nam decursu vita materiam præhabitam amittit anima quævis, et novam informat alimenti multiplicis, potestque etiam alterius animæ materiam informare, ut apud barbaros, qui humana carne vescuntur, accidit. Nec prodest recursus ad materiam primigeniam: tum quia hæc etiam decursu vitæ amittitur, et cum alia commutatur, juxta D. Thomam; tum, quia absurdum est, ve saltem nulla ratione fundatum, quod non possit Deus in eandem materiam primigeniam loco animæ A infundere animam B, vel aliam solo numero distinctam» (1). Denique quia verum principium multiplicationis animarum intra speciem est in limitatione creaturæ, quia nec anima, nec ulla alia res creata est actus purus, sed necessario admixtam habet potentialitatem; ideoque non complectitur in sua entitate omnem possibilem perfectionem intra suam speciem, sed essentialiter importat perfectibilitatem ab alio, sive tamquam a subjecto, in quo recipiatur, sive tamquam a forma accidentali, quam in se recipiat. Præterquam quod gratis

(1) Lossada, *Metaphys.* disp. 1, cap. 6, num. 143.

omnino videtur asserti, quod producta quavis forma finita, v. g. natura angleica, nequeat Deus aliam simillimam producere vel simul cum priore, vel illa destructa.

Itaque quod attinet multiplicationem numericam rationalis animæ, vel cujuslibet alterius formæ, intra eandem speciem, radix illius extrinseca est omnipotentia Dei, radix autem intrinseca, sumpta pro capacitate seu non repugnantia unius individui ad coexistendum aliis specie similibus est potentialitas et limitatio ac perfectibilitas ab alio, quæ vocari solet *materia metaphysica* vel *analogica*, quæ quidem materia transcendit res omnes creatas, quia nulla est actus purus, ac proinde nulla, quæ non sit perfectibilis ab alio (1).

Quoniam sit radix numerica multiplicatio tonis anime rationalis.

CAPUT II NATURA RATIONALIS ANIMÆ

204. Anima rationalis, testante Angelico Doctore, est quasi quidam horizon et confinium corporeorum et incorporeorum, in quantum est substantia incorporea, corporis tamen forma (2). Est enim perfectissima inter formas corpora informantes et infima inter substantias spirituales, et propterea ipsa vinculum existit, corporeum mundum cum incorporeo intelligentiarum vel angelorum connectens. Unde quatenus forma est, convenit quasi genere cum cæteris formis substantialibus corporum, et quatenus spiritus est, ad ordinem spirituum pertinet: differt autem specificè a cæteris formis, præcipue quia spiritualis est, et a spiritibus, quia est forma informans. Verum quia humanus animus subsistens est, mirum immaterialis et capax per se subsistendi extra corpus,

Anima rationalis horizon et confinium corporeorum et incorporeorum.

(1) Vide Lossada, loc. nup. cit. num. 140, 153. De hac controversia videri potest Suarez *De Angelis* lib. 1, cap. 15; et *Metaphys.* disput. 5, sect. 3; Tolet. (In 1.^{am} part. quest. 50, art. 4). Valentia (In 1.^{am} part. disput. 4, quest. 1, punct. 3), Lossada (*Metaphys.* disput. 1, cap. 6), etc. etc.

(2) S. Thom. *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 68, *Hoc autem modo mirabili...* Cfr. 1 part., quest. 77, art. 2.

in genere spirituum constituenda est, et sic in pertractanda illius natura hunc tenemus ordinem, ut in hoc capite potissimum inquiramus ea, in quibus cum spiritibus angelicis convenit, in altero autem quasi differentiam specificam ejus persequamur, rationem videlicet formæ substantialis.

ARTICULUS I

Utrum anima humana sit substantia simplex atque indivisibilis.

Essentia animæ non consistit in actuali cognitione.

Quæ simplicitas.

Anima vere composita.

205. In inchoanda disputatione circa naturam animæ, quæri posset, utrum essentia ejus in intellectione vel cogitatione consistat, quemadmodum asseruit Cartesius: sed quia controversia hæc tractata est jam in volumine præcedenti, cum natura investigaretur cognitionis (1); simplicitatem primo loco demonstrandam assumimus, ex qua constituto, ut ita dicam, physicæ entitatis animæ rationalis aliquo modo, videlicet per negationem, pateat. Simplicitas enim est notio in speciem negativa, quæ carentiam partium importat, excluditque proinde compositionem. Compositio vero, quamvis multiplex esse potest (2), hic tamen tantum duplex, eaque substantialis, venit in quæstionem, altera nempe essentialis ex materia et forma, altera integralis, ex diversis partibus substantialibus extensive unitis, resultans. Et inquirimus, utrum anima rationalis ita sit simplex, ut utramque hanc compositionem, sive essentialem, sive integram vel extensivam, respuat. De cæteris enim compositionibus vel non est ulla dubitatio, vel non est hic locus investigandi. Nimirum anima composita est ex genere et differentia, quantum hæ rationes cadere possunt in substantiam incompletam; habet quoque compositionem ex substantia et accidente, ut quævis alia creata res. Compositionem vero ex natura et supposito non habet ex se, quia cum non sit natura completa, nequit

(1) Vide *Psycholog.* volum. 2.UM, num. 34 seqq., pag. 144 seqq. Cfr. De Benedictis, *Philos. perip.*, vol. 3, *Physic.*, lib. 8, quest. 5, cap. 1.

(2) Vide *Ontolog.*, num. 245, pag. 604, ubi diversa compositionis genera describuntur.

dici ipsa per se suppositum: compositionem denique ex esse et essentia habet, vel solam rationis vel realem, quemadmodum alie res create, pro diversitate sententiarum, qua de re in *Ontologia* disputatum est. Kantius in medium producit hæc compositionem gradualement, atque animam quidem humanam carere extensiva quantitate, non tamen intensiva, in eo sita, quod pluribus virium gradibus instructa sit (1). Verum jam in *Ontologia* docuimus cum communi Scholasticorum sententia, substantiam non esse graduum vel intensionis capacem (2). Solum itaque restat, ut videamus, utrum anima rationalis sit substantia et essentialiter et integraliter simplex et individualis. Compositam volunt omnes generatim materialistæ, et quotquot animam aut cum corpore confundunt, aut certe in corporea aliqua realitate reponunt: utroque autem modo simplicem atque indivisibilem asserunt omnes Scholastici et Philosophi catholici cum Patribus (3).

206. PROPOSITIO 1.^A Anima rationalis est essentialiter simplex, ita ut essentia ejus non coalescat ex diversis principiis.

Prob. 1.º Si anima non esse essentialiter simplex, sed constaret ex pluribus principiis essentialibus, vel singula eorum intelligeret, vel unum tantum. Primum dici nequit, tum quia est contra experientiæ testimonium, ut mox in sequenti propositione magis declarabo; tum quia compositionem essentialem nullam novit Philosophia, præter illam, quæ resultat ex materia prima et forma, vel potentia passiva et actu substantiali; materia vero prima et potentia passiva nequeunt ex se ullam operationem habere, cum omnis activitatis radix sit in forma vel actu substantiali (4). Si vero

(1) Kantius in sua *Critica rationis puræ*, apud Liberatore, *Psycholog.*, num. 107.

(2) *Ontolog.* num. 280, pag. 816.

(3) Vide S. August. (*Contr. epist. fundament.*, cap. 16 et 19; de *Trinitat.*, lib. 10, cap. 7; et libr. de *quantit. anim.*, epist. 166 (al. 28)), S. Joann. Chrysost. (*De incomprehensibili Dei natur.*, homil. 5), S. Greg. Nyssen. (*de anima*), Nemesium (*de natur. homin.*, cap. 2), etc., etc.

(4) Vide *Cosmolog.*, num. 142, pag. 576; num. 156, pag. 502.

qualem respuat compositionem a sua entitate.

Doctrina materialistarum.

Anima rationalis est simplex essentialiter

alterum membrum eligas, illud solum principium essentialiter, quod intelligit, erit adæquate anima rationalis; hæc enim non est nisi primum principium intelligendi. Ergo anima rationalis essentialiter simplex sit, oportet.

Prob. 2.º Si anima rationalis esset essentialiter composita, foret corpus; nam corpus est compositum substantiale ex materia et forma, ex potentia et actu; aliam vero compositionem essentialem nullam cognosci jam monui, nec fingere illam absque fundamento licet. Atqui nulla anima esse potest corpus, quemadmodum alibi demonstravimus (1). Ergo anima rationalis est essentialiter simplex atque indivisibilis.

Prob. 3.º Anima rationalis est forma corporis, tum quia omnis anima est forma (2), tum quia id inferius demonstrandum est speciatim de rationali anima. Atqui omnis forma est essentialiter simplex (3). Ergo.

Prob. 4.º Si anima rationalis foret essentialiter composita vel informaret corpus secundum se totam, vel secundum unam duntaxat ex partibus componentibus. Primum dici nequit, quia neque materia prima, neque potentia passiva possunt informare corpus, nisi velimus omnes harum rerum pervertere notiones. Ergo materia, qua constaret anima, certissime non posset informare corpus, et sic dicendum est, non omnia principia, ex quibus constare essentialiter dicatur anima, sed unum duntaxat informare, vel actuare. At si hoc dicatur, omnino sequitur hoc solum principium informans, vel actuans corpus, esse animam rationalem. Nam nomine animæ intelligitur illud solum principium, quod corpus informat, vel actuat, dando illi esse specificum talis corporis. Ergo impossibile est animam esse ex partibus essentialibus compositam.

207. PROPOSITIO 2.^A Anima est etiam integraliter vel extensive simplex et indivisibilis.

et integraliter.

Prob. 1.º Nulla est ratio asserendi animæ integram compositionem. Ergo non est anima rationalis dicenda extensive composita.

(1) Vide *Psycholog.* vol. 1.UM, num. 22, pag. 80, 90.

(2) Vide *Psycholog.* vol. 2.UM, num. 22, pag. 91, seqq.

(3) *Cosmolog.*, num. 156, pag. 592.

Prob. antec. Etenim ratio hæc potissimum desumeretur vel ex operationibus animæ, vel ex munere formæ substantialis, quod respectu corporis exercet. **Non ex munere formæ**, quia quamvis anima sit forma corporis, est tamen cæteris formis longe excellentior et spiritualis, ut in sequenti articulo demonstrandum erit. Nulla vero apparet repugnantia in eo, quod eadem simplex entitas possit extensum corpus vivificare. Nam quo potentior est forma, eo efficaciorum virtutem habet tam in agendo, quam in informando; ideoque potest anima perfectissima per simplicem entitatem præstare, quidquid inferiores formæ præstant per diversas partes, commensurando illas, et applicando partibus materiæ. Sic gloriosus Deus, una simplicissima substantia, nullis locis coercetur, sed præsens omnibus est per immensitatem, omnia spatia mundanaque entia majestate sua replens, omnia ubique producens, omnia gubernans, omnia concursu et virtute sua ad consentaneos promovens actus. Nihil ergo mirum, si una simplex animæ substantia totum corpus extensum informet. **Non ex operationibus animæ**, quia in primis ideæ plures sunt simplices ratione objecti, ut v. g. idea entis et cæteræ, quæ rationes intelligibiles simplices præ se ferunt: illas vero, quæ composita objecta exhibent, ab uno eodemque subjecto secundum omnes partes objectivas elici, et efformari plane sentimus. Neque vero diversitas specifica operationum intellectualium diversitatem partium requirit in subjecto intelligente; immo vero subjectum discurrens necessario debet esse illud ipsum, quod judicat, vel præmissas ponit, et simpliciter objecta apprehendit: et similiter subjectum volens non potest esse aliud a subjecto intelligente et cognoscente, siquidem ignoti nulla cupido. Denique subjectum sentiens, sive interno sive externo sensu, itemque principium vegetand potest pariter esse eadem simplex entitas subjecti intelligentis; quia quo perfectius est principium operandi, eo efficaciori atque ad plura se porrigente virtute præditum est. Ergo nulla erit ratio vel necessitas animam rationalem integraliter compositam et extensam asserendi. Quin potius sunt rationes eandem simplicissimam statuendi.

Prob. 2.º Anima rationalis est spiritualis, ut in sequenti articulo demonstrabitur. Ergo simplex integraliter. **Pbro.**

conseq. 1.º quia quamvis ex multorum sententia spiritualia accidentia non penitus respuunt integram compositionem, ut erui posse videtur ex gradibus intensivis (quidquid sit de ubicatione Angelica, quam extensive divisibilem contendunt non pauci cum P. Suarez), substantia tamen spiritualis videtur omnino excludere partes integrantes. Nam cum hæc per quantitatem extendantur, et aliæ extra locum repellantur ad molem faciendam, propriæ existimandæ sunt substantiæ, molem natura sua requirentis, nempe corporis. 2.º Si in spiritali substantia dari possent partes integrales, vel exigerent esse in diversis partibus corporis, vel in eadem: «Si primum dicas, ergo exigerent extendi, et penetrari, ac proinde quantitatis vim participarent, et essent corporeæ, sicut partes formæ ignis aut arboris. Si secundum optes, ergo plures partes ejusdem substantialis formæ exigerent simul esse in eadem parte materiæ; quod et in *Physica* inauditum est, cum agitur de pluritate formarum, et ulterius infert contra sensum omnium substantiam esse capacem intensionis» (1). 3.º Hinc communissima est Doctorum sententia, negantium possibilem esse compositionem partium integrantium in substantia spiritali. Et Patres ipsi sæpe, ex eo quod anima non sit corpus nec forma corporea, simplicem illico eam et partibus carentem concludunt.

Alias quinque probationes vide in primo *Psychologiæ* volumine, ubi, cum animarum inferiorum divisibilitas tractaretur, extensivam rationalis animæ simplicitatem demonstravimus (2).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES

208 **Adversus primam propositionem.** Objic 1.º Sicut omnia quæcumque sint in actu, participant primum actum, qui est Deus, per cujus participationem quælibet res est quidquid est, ita quæcumque sunt in potentia, primam potentiam participare dicenda sunt, quæ est materia prima. Atqui anima humana est quodammodo in potentia, quod ex eo

(1) Lossada, *De anim.*, disp. 2, cap. 1.^a, num. 25, pag. 77.

(2) Vide *Psycholog.* vol. 1.um, num. 62, pag. 272, 1290.

patet, quod non semper actu intelligit, vel habet alias operationes, quas potest habere, Ergo anima humana videtur participare materiam primam tamquam partem sui (1).

Respondeo, disting. Maj. Sicut quæ sunt in actu, participant Deum, ita quæ sunt in potentia participant materiam primam, diversissimo tamen modo participationis, *trans.*; eodem, *neg.* Et *concessa* Minore, *neg.* conseq. Nempe nihil eorum, quæ sunt in actu participat Deum tamquam partem sui, quia Deus ita est purus actus, ut venire in compositionem nequeat. Eorum vero, quæ sunt in potentia ad aliquid, nempe omnia creata, participant quidem materiam primam secundum aliquam similitudinem proprietatum, quia conveniunt cum materia prima in receptibilitate actus vel formæ, et in perfectibilitate per illam; non autem participant materiam primam tamquam partem sui nisi corpora. Et ratio est, quia potentialitas aliarum rerum, ac nominatim animæ rationalis, est diversa a materiæ primæ potentialitate: nam materia prima est in potentia ad formam substantialem, anima vero solum ad formas accidentales, potissimum ordinis intentionalis (2).

Instabis. Anima rationalis gaudet iis proprietatibus materiæ primæ, quæ aptam materiam reddunt, ut veniat in compositionem, videlicet *subjici* et *transmutari*: nam et anima subjicitur scientiæ ac virtuti, et transmutatur de ignorantia ad scientiam, de vitio ad virtutem. Ergo (3). **Respondeo, dist. antec.** Anima gaudet iis proprietatibus, quæ aptam reddunt materiam ad compositionem substantialem, *neg.*; ad accidentalem, *conc.* Materia enim est pura potentia, ideoque subjectum actus substantialis, cum quo compositum substantiale constituit, anima vero non est pura potentia, sed actus, qui tantum est in potentia ad posteriores actus accidentales, ut constat ex ipsis exemplis objectis.

Objic. 2.º Quæ non habent materiam, non habent causam sui esse, docente Aristotele (4). Sed anima habet causam sui

(1) Apud S. Thom. 1 p. quæst. 75, art. 5, arg. 1.

(2) Cfr. S. Thom. loc. nup. cit., ad 1.um

(3) S. Thom. ibid. arg. 2.

(4) *Metaphys.* lib. 8, text. 17.

esse. Ergo (1). *Respondeo, dist.* Major. Quæ non habent materiam, non habent causam sui formalem, *conc.*, quia nempe cum non componatur ex actu et potentia, non egent forma substantiali materiam actuante, ut sint. Quæ non habent materiam, non habent causam sui efficientem, *neg.* Et contradistincta Minore, *neg. conseq.*

Objicies 3.º Quod non habet materiam, sed est forma tantum, est actus purus et infinitus. Sed anima non est actus purus et infinitus; id enim proprium est solius Dei. Ergo (2). *Respondeo, dist.* Major. Quod ita est forma tantum, ut careat potentia recipiendi alium actum, etiam accidentalem, *trans.*; quod ita est forma, ut tamen adhuc capax sit recipiendi actum vel perfectionem accidentalem, *neg.*; quia actus purus essentialiter excludit omnem potentialitatem et capacitatem cujuslibet perfectionis receptivam. *Concedo Minor., et neg. conseq.*

Objic. 4.º Quælibet forma creata est limitata et finita. Sed forma limitatur per materiam. Ergo quælibet forma creata, ac proinde etiam anima, est forma in materia, vel constans materia (3). *Respondeo, conc.* Major., *disting.* Minor. Forma limitatur solum per materiam, *neg.*; limitatur per materiam ita, ut etiam ex sua specifica natura limitationem habeat, quia nempe est imitatio essentia divinae in determinate ac particulari gradu, *conc.*

Objic. 5.º Actio agentis terminatur ad compositum ex materia et forma, non vero ad formam tantum, sed actio Dei efficientis animam rationalem terminatur ad illam. Ergo anima est composita ex materia et forma (4).—*Respondeo, dist.* Maj. Actio agentis actione generativa, *conc.*, quia generatio est actio eductiva formæ de potentia materiae, quæ proinde terminatur ad totum compositum (5). Actio creativa, *neg.* Hæc enim terminatur ad subsistens, nec præsupponit subjectum, ex quo, educta forma, compositum fiat. *Disting.* etiam Minor. Et illa Dei actio est generativa, *neg.*; est creativa, *conc.*

(1) Apud S. Thom. *ibid.* arg. 3.

(2) S. Thom. *ibid.*, arg. 4.º

(3) Apud S. Thom., *quest. de spirit. creat.*, art. 1, arg. 2.º

(4) Apud S. Thom., *quest. de anim.*, art. 6, arg. 8.

(5) Cfr. *Cosmolog.*, num. 156, pag. 597.

Objic. 6.º Anima cognoscendo corpora fit similis illis. Atqui corpori non potest asimilari nisi corpus. *Respondeo, dist.* Maj. Anima cognoscendo corpora fit similis illis intentionaliter et secundum representationem, *conc.*; entitative et secundum esse., *neg.* (1). Et contradist. Minore, *neg. conseq.*

Objic. 7.º Sicut nos ex identitate principii et subjecti, operationes omnes vitales elicientis, concludimus simplicitatem illius, ita ex distinctione vel diversitate subjectorum vitales operationes elicientium contrarium jure concludere licet. Atqui sunt ægroti, præsertim hysterici, quibus conscientia duplex esse subjectum diversarum cogitationum renuntiat: ipsi enim putant se aliam esse personam in illo statu morbo, et aliam in non mali statu. Ergo concludendum est aliam partem animæ operari in his hominibus, cum ægrotant, et aliam, cum sunt sani (2). Simile quiddam accidit amentibus illis, qui in statu amentia arbitrantur se esse reges vel romanum Pontificem, etc., qui mox sui compotes facti, aliter de se sentiunt: in quibus proinde duplex est ego, duplex subjectum et persona operans. Similia denique narratur phænomena de hypnotizatis.

Respondeo, dist. Maj. Ex diversitate subjectorum operantium, quæ vere adsit, et renuntietur a conscientia, *conc.*; quæ nec adsit reapse, nec renuntietur a conscientia, *neg.* Et *neg.* Min., quin ejus obstet probatio. Tum *neg. conseq.*

Habes hic præclarum specimen ingenii materialistarum, qui tam boni sunt, tam parum severi in seligendis probationibus, ut contenti sint quavis umbra et specie argumenti ad gravissimas conclusiones statuendas. 1.º In primis illud vel ipse Ferrière fatetur (3), in casibus duplicationis, quam dicunt personæ hactenus objectis, non omnino amitti conscientiam vel memoriam identitatis subjecti in utroque statu, normali

Phænomenum
duplicitatis
conscientia
declaratam

(1) Vide *Psycholog.* vol. 2.us, num. 41, 42, pag. 174 seqq.

(2) En phænomenum *multiplicationis personæ*, quod materialiste adversus animæ simplicitatem urgent. Vide Ferrière, *«L'ame et la fonction du cerveau»*, vol. 1, chap. 6. Lege, si lubet, hæc fuse relata apud cl. et Rev. D. Farges, *Le cerveau et l'ame*, première partie, paragr. V, pag. 108 seqq. Paris, 1892.

(3) Apud cl. Farges, *op. cit.*, pag. 120, 121, 127.

et anormali, nam viri vel feminae, huiusmodi phaenomena passi, consciunt reapse diversa sibi accidere in diversis temporibus ac dispositionibus. 2.º Deinde illud probe notatum velim, exemplum aegrotorum istorum vel amentium, si quid probat, non probare id, quod probandum est, sed longe aliud. Probandum nempe esset materialistis hic, non duas pluresve animas esse in homine, sed unam compositam e pluribus partibus. Atqui exemplum objectum, si quid probat, non probat profecto esse unam animam compositam, sed plures simplices penitus distinctas et separatas. Sane ut unam animam compositam probaret, deberet conscientia ita referre diversas operationes vel series operationum, ut alias ad alias partes unius alicujus principii attribueret, sicut v. g. ideo corpus compositum esse cognoscimus, quia sentimus esse illud unum quiddam, in quo varia membra partesque designantur. At vero in exemplo materialistarum non apparet una conscientia diversas operationes referens, tamquam a diversis partibus ejusdem principii elicitas, sed diversa judicia intellectualia, quae diversis omnino subjectis et personis attribuat operationes in variis statibus aut temporibus elicitas ab eodem homine. Ergo evidens est, si quid huiusmodi iudicium valet, non unam animam compositam ex variis partibus probare, sed plures distinctas animas. 3.º In objectis exemplis reapse non datur conscientia diversorum subjectorum vel diversarum partium ejusdem subjecti, diversas operationes elicentium, sed tantum vel carentia conscientiae identitatis subjecti, quod elicuit varias operationes in diversis temporibus et statibus, quarum nonnullas jam non recordatur a se fuisse positas, vel falsum iudicium ex hallucinatione atque imaginationis ludibrio, alienam tribuens personam subjecto. Omnes enim casus duplicationis, quam dicunt, personae, tandem proficiscuntur ex oblivione et ex hallucinatione. Cum sanus est homo, generatim recordatur *sui ipsius*, ut ita dicam, suaeque antea vitae quoad plurima et praecipua facta, et sic conscit se eundem ipsum esse, qui haec et nudius tertius haec vel illa gessit: verum fieri potest ex morbo, ut quis omnium aut fere omnium obliviscatur praeteritarum actionum, atque adeo quodammodo sui ipsius, et sic solum praesentia consciens facile iudicabit

se non esse eundem, qui haec vel illa olim peregit, ac proinde alter sibi videbitur, cum revera idem sit. Hic ergo non est conscientia duplicis personae, sed unius duntaxat, cum oblivione et silentio, ut ita dicam, conscientiae respectu praeteriti temporis, et erroneum iudicium huic silentio innixum. Ex quo certissime nihil concludi potest adversus animae simplicitatem. Simile quiddam accidere potest ex imaginationis ludibrio et hallucinatione in amentia, delirio aliisque id genus statibus. Facile enim accidere potest perturbata ratione, ut quis se regem, Pontificem, militem, belluam, etc., esse iudicet, cum sit agricola vel legisperitus (1). Verum habet ne huiusmodi vir vere conscientiam duplicis personae vel subjecti? Certissime non, sed tantum erroneum iudicium et interpretationem interiorum phaenomenorum, exinde ortam, quod debilitata ratio propter luxuriantis phantasiae excitationem non possit imaginationem rei a vera realitate secernere, et sic sibi attribuat, quae non sunt, sed tantum esse imaginatur. Ex quo iterum quid potest contra simplicitatem animae concludi? Certissimum ergo esse debet, quae *duplicationis* personae phaenomena vocitantur, simplicitati animae nihil officere, tum quia non datur in illis vere conscientia duplicis personae, sed tantum erroneum iudicium innixum in defectu memoriae, vel si vis, in incompleta conscientiae relatione, aut etiam ex impotentia corrigendi phantasiae ludibria profectum, tum quia tandem supponunt vitiosum statum facultatum cognoscitivarum, quae proinde fidem non merentur.

Instabis a) Animus noster vere sentit varias operationes elici a variis subjectis, v. g. visionem ab oculis, auditionem ab auribus, etc. b) Sententia ipsorum Scholasticorum est conscientiae testimonium, ne in ipsis quidem illusionibus mentis decipi. Ergo etiam in phaenomenis duplicationis personae audientia est vox conscientiae.—**Respondeo ad a) neg.** conseq. Non enim non sentimus ab alio subjecto visionem, ab alio auditionem, etc., peragi; sed ab uno eodemque per diversa organa: in quo proinde relucet identitas, atque adeo simplicitas, principii sentiendi, et extensio organismi ab eo informati.—**Respondeo**

(1) Cfr. quae in praecedenti volumine scripta sunt de hallucinatione, delirio, amentia.

ad β), iterum *neg.* conseq. Distinguenda enim probe est relatio conscientiae a iudicio rationis in eo consequente. Conscientiae objectum non est nisi phaenomenum internum ut factum praesens, interpretatio vero facti hujus a conscientia relati non spectat ad conscientiam. Si quis ergo hallucinetur v. g. putans se regem esse, conscientia refert se hanc animi praesentem dispositionem et persuasionem habere, et in hoc non fallitur; sed succedit mox iudicium decernens se esse id, quod *sibi videtur*, ut apparet ex lusu phantasiae, et hoc iudicium falsum est, sed non spectat ad conscientiam, prout haec a recentioribus usurpatur ceu peculiaris actus reflexionis in proprium subjectum cum suis affectionibus; et si contendas ejusmodi iudicium spectare ad conscientiam, negabo tunc conscientiae testimonium esse infallibile in interpretandis internis phaenomenis, idemque procul dubio sentiunt omnes Scholastici.

Objic. 8.^a Filii assimilantur parentibus in affectionibus animae. Ergo anima videtur esse corporea.—*Neg.* conseq., quia affectiones animae, passiones, propensiones, aptitudines, etc., pendent ex organismo. Cum ergo organismus filiorum sit a parentibus, idemque corporeus et extensus, nihil mirum, si filii simul cum organismo, quantumvis anima simplici informato, similes affectiones a parentibus accipiant.

Plura vide apud S. Thomam (1). Cfr. etiam objectiones in sequenti articulo solvendae.

Objectiones adversus alteram propositionem solutas habes in primo *Psychologiae* volumine (2).

ARTICULUS II.

Utrum anima humana sit substantia spiritualis vel immaterialis.

209. Quamquam quid in controversiam venit facile intelligi queat ex alias adhibita vocum explicatione, prius quam spiritualitatem animae rationalis demonstrandam suscipiamus,

- (1) Quaest. *de spirit. creat.*, art. 1; quaest. *de anim.*, art. 6.
(2) Num. 63, pag. 274 seqq.

accurate declarare oportet, in quo praecise ratio spiritus et corporis, spiritui oppositi, consistat.

§ I.—QUID SIT SPIRITUS VEL SUBSTANTIA SPIRITUALIS.

Spiritus et corpus ex communi modo loquendi quasi privative opponuntur, quandoquidem spiritualis substantia dicitur, quae corporea non est; non tamen haec notiones ab omnibus eodem modo declarantur, ut videre est apud Lossada (1). Praecipuae opiniones sunt haec prima: tenet rationem corporis esse in eo, quod habeat extensionem ac divisibilitatem integram partium, vel exigat habere partes extra partes; rationem vero spiritus in eo, quod careat ejusmodi extensione partium radicali. Hanc tuerentur PP. Vazquez (2), Petrus Hurtado, (3), Granadus (4), Albertinus (5), Meratius (6), Soarez Lusitanus (7), Rhodes (8), De Benedictis (9), ac Mastrius (10). Secunda opinio est Arriaga (11) et Ovidi (12), asserentium corpus esse substantiam per se impenetrabilem cum alia ejusdem speciei; spiritum vero, substantiam per se non impenetrabilem cum alia ejusdem speciei. Alii tertio cum Quirós (13), malunt materiale constitui per physicam et intrinsecam connexionem cum re sensibili, et e contrario immateriale per carentiam talis connexionis; caeterum spirituale aliquid addere ultra immateriale, videlicet connexionem cum gradu intellectivo. Denique inter Thomistas videtur satis in re ipsa communis

Quo pacto se habeant spiritus et corpus.

Variae opiniones circa rationem spiritus et corporis.

- (1) *De anim.*, disp. 2, cap. 1, num. 12.
(2) In 1.^{am} part., disp. 188, cap. 7.
(3) *De anim.*, disp. 2, sect. 3.
(4) In 1.^{am} part., tract. 9, disp. 3, sect. 3.
(5) *Corollar.*, tom. 2, corollar. 5, ex praedicam. quantit. dub. 5, num. 4.
(6) *De angelis*, disp. 15, sect. 1.
(7) *De anim.*, tract. 1, disp. 1, sect. 4, num. 66.
(8) *Philos. peripat.*, lib. 2, disput. 15, quaest. 2, sect. 1, parag. 1.
(9) *Philos. peripat.*, tom. 4, *Metaphys.*, lib. 2, quaest. 2, cap. 1.
(10) *De anim.*, disp. 1, quaest. 5, num. 48.
(11) *De anim.*, disput. 1, sect. 4, subsect. 6.
(12) *De anim.*, controv. 1, punct. 5.
(13) *Curs. philos.*, disp. 70, sect. 2.

esse opinio, essentiam corporis in eo reponens, quod sit substantia, natura sua exigens quantitatem et trinam dimensionem, prout colligitur ex Cosma de Lerina (1), Collegio Complutensi S. Thomæ (2) et Joanne Martinez de Prado (3), qui alios plures laudat. Quam opinionem videtur etiam tenere P. Compton (4) et Antonius Mayr (5), immo vero pro eadem laudari possunt omnes illi, qui pro secunda relati sunt, atque ipsemet P. Suarez, qui corpus substantiam quantitatis capacem (6) definit, spiritum vero substantiam, quæ nec in sua entitate partium extensionem habet, nec constat ex materia, nec ab ea in esse dependet (7). In his diversis modis loquendi aliquid videtur esse, in quo fere conveniunt auctores, quamvis non eodem modo illud expriment; varietas autem procedere videtur ex difficultate præbandi unum conceptum, qui res omnes corporeas et spirituales comprehendat, cum potissimum non omnes consentiant in omnibus controversiis cum hac præsentî connexioni. Exemplo sint extensivæ partes: sunt enim qui accidentia quadam spiritalia, v. g. *Ubi* angelicum, possunt extensa, ideoque nolunt conceptum rei corporeæ in extensione partium, vel rei spiritalis in eorum carentia reponere. Ut ergo res explicetur,

Non est idem
spiritus et
spirituale

Notandum est non esse idem *spiritum* et *spiritalia*, nec *corpus* et *corporeum*, nec *materia* et *materiale*. Nominè spiritus ex communi sententia significatur proprie ac primario (8) substantia incorporea, eaque absoluta seu non modalis: idcirco non dicuntur absolute spiritus nisi Deus et angeli et anima hominis, ut in hoc articulo probandum est. Cætera vero, quæ sunt accidentia et affectiones propriæ spirituum, et sic ad peculiarem eorum ordinem pertinent, vocantur spiritalia, vel entitates spirituales, ut potentie atque actus intelligentiæ

(1) *De anim.*, lib. 2, quæst. 3.

(2) *De anim.*, lib. 2, quæst. 1, art. 7.

(3) *De anim.*, lib. 2, quæst. 2, num. 12 seqq.

(4) *De anim.*, disp. 7, sect. 4.

(5) *Philos. peripat.*, part. 4.^a, num. 861.

(6) *Metaphysic.*, disp. 26, sect. 1, num. 12.

(7) *Suarez, de anim.*, lib. 1, cap. 9, num. 9.

(8) *Proprie*, inquam, ac *primario*, quia minus propriis vocæ acceptiones, quamvis ætymologicæ priores, varias reculimus ex S. Thoma in *Psycholog.* vol. 1.us, nuc. 282, pag. 967.

et volendi, gratiæ, fides, et reliqui habitus potentiarum spiritalium. Simili modo se habent corpus et corporeum: nam corpus, si mathematicè quidem accipiatur, est ens quantum sui line dimensionum; si vero physice, est substantia, cui debetur quantitas. Et corporeum est illud, quod a corpore denominationem accipit propter naturalem ab eo dependentiam: unde comprehendit non solum accidentia et affectiones corporis, sed quicquid ab eo naturaliter dependet in *esse*, quales sunt v. g. formæ brutorum et reliquæ inferiores, quæ quamvis sint actus substantiales partesque corporis essentialis, in ordine tamen ad dependentiam a corpore vel materia, perinde se habent, ac ipsa accidentia, quia non possunt esse, nisi actuando materiam, et constituendo corpus, quibus proinde desinere, informare vel actuare corpus, est perire, seu desinere esse. Eadem ferme est comparatio materiæ ac materialis; materia enim est vel materia prima, vel materia secunda seu corpus, materiale autem quicquid ad materiam spectat, tamquam dependens ab ea naturaliter in *esse* (1). Immateriale, spectata vocis origine, idem sonat, ac non materiale; nihilominus spectato usu Scholasticorum non semper idem significat. Videlicet sæpe immateriale dicitur quicquid aliquam elevationem importat supra modum essendi, et agendi primum rerum quantarum: quo pacto, species ipse sensibiles, quamvis in se ipsis dependentes a materia in existendo, dicuntur immateriales, quia nec sunt in medio et in organo modo quantitativo et impenetrabili, nec potentiam sic efficiunt (2); et principium cognoscendi etiam requirit quandam immaterialitatem, prout fuse declaratum sibi reliquimus (3).

Cum vero vox *immaterialis* adhibetur ad significandam substantiam et modum existendi physicum, fere secundum Scholasticos significat idem prorsus ac spirituale (4). Hisce præhabitis de ratione corporis ac corporei vel materialis, et spiritus ac spiritualis, æquidem sic existimo:

(1) Vide, si vis, Suarez, *Metaphys.* disp. 26, sect. 1.

(2) Cfr. *Psycholog.* vol. 2.um, num. 108, pag. 207.

(3) *Psycholog.* vol. 2.us, num. 86, pag. 218, 209q.

(4) Vide *Psycholog.* vol. 1.um, num. 232, pag. 967.

nec corpus et
corporeum.

nec materia
et materiale.

Quid
immateriale.

210. PROPOSITIO 1.^a **Nomine corporis intelligitur substantia, natura sua molem habens, vel quæ quantitatem exigit immediate sibi inhærentem; corporeum vero aut materiale, prout contradistinctum a corpore seu completa substantia corporea, est quidquid naturaliter esse nequit nisi intrinsece adhærendo ejusmodi substantiæ.**

Nomine corporis intelligitur substantia, natura sua molem habens, vel quæ quantitatem exigit immediate sibi inhærentem;

Probatur prima pars: Nomine corporis intelligitur substantia natura sua molem habens, vel quæ quantitatem exigit immediate sibi inhærentem. 1.º auctoritate. Ita enim videtur omnino sensisse S. Augustinus: *Si corpus non est, nisi quod per loci spatium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, vel movetur, ut majore sui parte majorem locum occupet, et breviori brevior, minusque sit in parte, quam in toto; non est corpus anima* (1). Nec alia est mens S. Thomæ: *Corpus, secundum quod est in prædicamento substantiæ, dicitur ex eo, quod habet talem naturam, ut in eo designari possint tres dimensiones; ipsæ autem tres dimensiones designate sunt corpus, quod est in genere quantitatis (nempe mathematicæ sumptum) (2). Et alibi: Cum... ratio corporis in hoc consistat, quod sit talis naturæ, ut in eo possint designari tres dimensiones; si nomine corporis significetur res hujusmodi, ut in ea possint designari tres dimensiones sub hac conditione, ut superveniat alia perfectio, quæ compleat ipsam in ratione nobiliori, sicut est anima; sic est corpus pars animalis, et sic non prædicatur de animali. Si vero nomine corporis significetur res, habens talem naturam ex quacumque forma ipsam perficientie, ut possint in ea designari tres dimensiones; tum corpus est genus, et significat totum (3).* Præterea hæc ratio corporis est valde conformis communi modo concipiendi, et videtur etiam significari quoad rem ipsam per omnes ferme descriptiones nuper ex variis auctoribus relatas, ut perspicienti constabit. Nec vero rationes, ob quas alii auctores præcipue aliorum

(1) S. August., Epist. 166 (al. 28) ad Hieronym., de origine animæ hominis.

(2) S. Thom., opusc. de ente et essent. cap. 3 initio, ubi idem strepe repetitur. Cfr. *Metaphys.* lib. 3, lect. 13, fin; lib. 7, lect. 12, paragr. e; 1 p. quest. 18, art. 2.

(3) S. Thom. 1.º dist. 25, quest. 1.^a, art. 1, ad 2.um.

descriptiones rejiciebant, nos movere debent, quia illæ fere petuntur ex eo, quod tales descriptiones non quadrent in res omnes et solas corporeas, ut videre licet apud eosdem; quia nos claritatis gratia distinguimus descriptionem corporis seu substantiæ corporeæ a descriptione rei vel entitatis corporeæ.

Prob. 2.º ratione. Etenim certum est et exploratum apud omnes quantitatem esse universalem ac primam proprietatem naturalem omnis corporis, sive inanimati sive animati, in quocumque demum statu illud versetur: præterea corpus non nisi media quantitate recipit in se cæteras proprietates et accidentia, unde etiam ope sensibilibus qualitatibus quantitas reapse notissima redditur, ut re vera nihil sit illa notius et evidentius in cunctis corporibus. Ergo recte corporis ratio describitur in ordine ad quantitatem, quamvis hæc non spectet ad illius essentiam. Accedit, quod multi eorum, contra quos in hoc loco Philosophiæ disputari solet, ut rationalis animæ spiritualitas demonstratur, profecto non admittent essentialiam illam definitionem, qua corpus dicitur esse substantia composita ex materia et forma, quia peripatetici non sunt; hanc vero descriptionem ex prima notissimaque proprietate factam, nescio, an sit ullus, qui rejicere queat. Ergo cum corpus per oppositionem ad spiritum declarandum est, apte ratio ejus redditur per hoc, quod sit substantia, natura sua molem habens, vel quæ quantitatem exigit immediate sibi inhærentem (1).

Probatur secunda pars: corporeum aut materiale, prout contradistinctum ab ipsa corporea substantia, est quidquid naturaliter esse nequit, nisi dependenter intrinsece ab ejusmodi substantia, nempe corpore. Nam in primis hæc descriptio convenit omnibus accidentibus corporis propriis; siquidem accidentia non possunt naturaliter existere extra proprium eorumdem subjectum. Deinde convenit omnibus formis substantialibus materialibus; nam hæc in tantum sunt, in quantum constituunt corpus, extra quod proinde non possunt esse. Ratio vero est, quia quales et quo pacto sint hujusmodi formæ, cognoscitur ex modo operandi; unumquodque enim

corporeum vero aut materiale est, quidquid naturaliter esse nequit, nisi dependenter a corpore.

(1) Cfr. *Cosmolog.*, num. 176, pag. 650.

agit, prout est. Atqui omnes formæ materiales nihil agere queunt, nisi dependenter a corpore, ut speciatim probatum alibi est de perfectissimis eorum, videlicet de vegetalibus et belluinis (1); de reliquis autem per se patet. Ergo nec possunt omnino esse, nisi dependenter a corpore, non zeus atque ipsa accidentia. Immo ipsa materia prima potest sub hac corporeæ vel materialis entitatis declaratione contineri, quia et ipsa, ut suo loco statuimus, non existit, saltem naturaliter, nisi dependenter a forma, ideoque constituendo substantiam corpoream (2). Unde sub hac descriptione corporeæ vel materialis entitatis comprehendi queunt omnia, quæ vere materialia dicuntur, sive divisibilia, sive indivisibilia (ut v. g. puncta, et anima brutorum in quorundam opinione), sive per se impenetrabilia, sive non per se impenetrabilia; quare descriptio hæc, si bene perpendatur, videtur effugere incommoda, quæ obijci solent adversus alias descriptiones, et videri apud laudatos scriptores queunt.

Jam vero si quæras, quo pacto describi possit corporeum vel materiale, prout hæc notio abstrahit et a corpore et ab entitate corporea, hactenus descriptis, ideoque prout prædicari de utroque potest; dicendum est corporeum hoc pacto esse illud, quod ab substantiam habentem molem spectat naturaliter, sive per identitatem, sive per intrinsecam dependentiam et adhæsiorem (3).

211. PROPOSITIO, 2.^a Spiritus vel spiritalis substantia est substantia ita mole carens, ut naturaliter sit independens a corpore in existendo; spiritalis autem, prout distinctum a substantia ejusmodi, est quod naturaliter adhærere debet soli spiritui.

Probatur prima pars: *Spiritus vel spiritalis substantia est ita mole carens, ut naturaliter sit intrinsece independens a corpore in existendo.* Patet in primis ex sensu communi omnium; nam et veteres et recentiores ad conceptum spiritus ante omnia requirunt, ut excludat rationem corporis et mollis, et

(1) Vide *Psycholog.*, num. 162, pag. 712; num. 232, pag. 667.

(2) Vide *Cosmolog.*, num. 153, pag. 580, 581.

(3) Cfr. *Lozada, De anim.*, disp. 2, cap. 1, num. 13.

propterea materialistæ impugnant realitatem spiritus, quia nolunt agnoscere quidpiam, mole carens corporea. Idque ipsæ Sacræ Litteræ confirmant: *Videte manus meas et pedes meos, quia ego ipse sum: palpate et videte, quia spiritus carnis et ossa non habent, sicut me videtis habere* (1). *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi tectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitia in caelestibus* (2). Eadem notio subjicitur a Patribus voci *spiritus* (3). Deinde mole corporea carent omnes illæ substantiæ, quæ certa sententia tenet esse spiritus, Deus videlicet atque angeli, quemadmodum docent Theologi, ut omitamus nunc rationales animas, de quarum spiritalitate nobis modo est agendum. Denique spiritus opponitur, ex omnium conceptu, quasi privative corpori. Cum ergo corpus sit substantia natura sua molem habens, necesse est, ut spiritus mole careat.

Verum ad rationem spiritus addenda est præterea ratio independentiæ a natura corporea in existendo quia dantur quædam entitates substantiales, in multorum sententia (4), per se mole carentes et extensive indivisibiles, nimirum animæ brutorum, quæ certissime nec sunt spiritus nec formæ spiritalis, quia videlicet dependent intrinsece in esse a materia, cum existere nequeant, nisi actuando corpus, vel constituendo cum materia unum corpus. Ut ergo completa sit notio spiritus talisque, quæ nulli corporeæ vel materiali formæ aut substantiæ conveniat, adjectum in propositione fuit, spiritum debere esse intrinsece independenter a corpore in existendo. Confirmatur hæc doctrina ex auctoritate Scholasticorum (5), et potissimum S. Thomæ, qui de spiritalitate animæ agens passim utitur voce *subsistens* ceu synonyma vocis *spiritalis* vel *immaterialis*, ex quo patet in eo repositam esse ex Angelico rationem substantiæ spiritalis vel immaterialis, quod sit

(1) *Luc.* cap. 24, vers. 39.

(2) *Ephes.* cap. 6, vers. 12.

(3) Cfr. Apud Petav. *de angel.* lib. 1, cap. 3; et apud Theologos passim, ubi probant angelorum spiritalitatem.

(4) *Psycholog.*, vol. 1.um num. 61, pag. 269.

(5) Cfr. *Connimbric, de anim.*, lib. 2, cap. 1, quart. 2 artic. 2.

Quid sit corporeum vel materiale, prout hæc notio comprehendit sub se corpus et entitatem corpoream.

Spiritus vel spiritalis substantia est substantia ita mole carens,

ut sit intrinsece independens a corpore in existendo.

subsistens, id est independens a materia in existendo (1), vel etiam non immersa in materia, vel elevata supra materiam (2).

spirituale autem est quod naturaliter adhaerere debet soli spiritui.
 Secunda pars patet, quia spirituale et corporeum vel materiale in proprio sensu opponuntur. Atqui quidquid nequit existere nisi adherendo materiæ, corporeum est. Ergo spirituale debet esse independens a corpore in existendo, ita ut soli spiritui adhæreat.

Quid sit spirituale prout comprehendit spiritum et entitatem spirituales.
 Hinc vero spirituale, prout abstrahens a spiritu et entitate spirituali, seu prout comprehendens utrumque, potest dici esse id, quod ad solam substantiam natura independentem a corpore spectat, sive per identitatem, sive per adhæSIONEM intrinsicam (3).

Discrimen inter notionem rei simplicis et spiritualis.
 Quæ cum ita sint, plane vides conceptus *spiritus* vel substantiæ *spiritualis*, ac *simplicis*, valde inter se discrepare. Simplex non importat nisi partium carentiam, potestque excludere partes et essentielles et extensivas; spiritus autem vel spiritualis substantia præter partium exclusionem essentialiter postulat independentiam a natura corporea in existendo (4).

Substantia spiritualis potest esse completa et incompleta.
 Cæterum probe notandum est spirituales substantiam posse esse vel completam, vel incompletam. Completa est ea, quæ natura sua non ordinatur ad unionem substantialem cum materia: talis est v. g. Deus et angelus. Incompleta est quæ natura sua ordinatur ad unionem cum materia, ut constituat corpus; ejusmodi substantia vel forma spiritualis certe non repugnat in suo conceptu, ac talem esse animam rationalem sequitur ex ejus spiritualitate ac formæ substantialis conditione mox probandis. Utraque entitas substantialis vocari potest proprie *spiritus*, sed frequentius vocatur simpliciter spiritus substantia completa et spiritualis. Simili modo

(1) Vid. S. Thom. 1. p. quæst. 75, art. 2.

(2) S. Thom., *de anim.*, lib. 2, lect. 1, paragr. 6 sub. fin: quæst. *de anim.*, art. 1.

(3) Cfr. Lossada, loc. nup. cit.

(4) Utrum autem non solum spiritualis substantia, sed quævis etiam generatim entitas spiritualis essentialiter excludat partes, necesse non est, ut hic definiatur propter varias auctorum sententias de *libi* angelico, etc.

scribit S. Thomas *hoc aliquid* et *subsistens* bifariam sumi posse: primo pro supposito vel natura complete subsistente, quo pacto subsistentes dicuntur omnes substantiæ completæ, sive spirituales sive corporeæ. Secundo pro forma capaci naturaliter existere sine subjecto etiamsi non sit substantia completa; et hoc modo dicitur subsistens anima rationalis, quæ cum sit forma informans ex sese est natura incompleta, ratione tamen suæ spiritualitatis capax subsistendi extra corpus (1).

simili modo potest esse res hoc aliquid et subsistens bifariam, complete et incompleta.

§ II.—UTRUM PRINCIPIUM INTELLIGENDI IN HOMINE SIT SUBSTANTIA SPIRITUALIS.

212. Negarunt spiritualitatem animæ veteres illi materialiste, quos retulimus in primo *Psychologiæ* volumine (2). In eadem sententia fuerunt illi, qui, ut in præcedenti capite diximus, animam in harmonia vel alio quovis accidente corporeo reponebant (3). Inter hebræos Sadducæi (4), inter hæreticos vero antiquos hujus erroris assertores præcipue numerantur Tertullianus (5), Faustus Rhegiensis (6) et quidam Vincentius, contra quem disputat S. Augustinus in opere *de anima et ejus origine* (7). Inter recentiores post anglos Thomam Hobbes, Hartley, Priestley et Toland, et Encyclopedistas Helvetium, Mirabaud, d' Holbach, La Matrie, etc., floruerunt materialistæ Cabanis, Broussais alique, quorum vestigiis institerunt nostris temporibus Carolus Vogt, Jacobus Moleschott, Feuarbach, Virchow, Dürhing, Bois-Reymond, etc., etc., et positivistæ Littré, Herbertus Spencer, et sexcenti alii scriptores, qui sæpe materialismum vel positivismum tradunt monismo, et pantheismo atque evolutionismo permixtum.

Materialistarum.

sententia describitur.

(1) Vide S. Thom. 1. p. quæst. 75, art. 2, ad 1.um; art. 4, ad 2.um
 (2) Num. 16, pag. 53, 54.

(3) Cfr. vol. 2.um, num. 7, pag. 20 seqq.

(4) Vide *Act. Apostol.*, cap. 23, vers. 8.

(5) Vide S. August. (in epist. 157, et libr. *de hæres.* in hæresi 86; lib. 10 *de Genes. ad litt.*, cap. 24), et S. Isidor. (lib. 8 *Origin.*, cap. 5).

(6) In *epist. ad Paul. apud Suarez de anim.*, lib. 1, cap. 9, num. 4.

(7) S. August., *de anima et ejus origine*, lib. 4, cap. 12.

Hi omnes vel nihil vident in tota rerum universitate præter materiam et motum, ut veteres atomistæ, vel quamdam præterea activitatem agnoscunt ceu motus fontem, ut fere recentiores materialistæ, Stoicos secuti. Quare nomine animæ non putant aliquam vere realitatem significari, præter congeriem diversorum elementorum chemicorum, unde organismus viventium exurgit (1), vel præter complexum variarum virium ac proprietatum, vel præter *resultans*, ut dicunt, omnium *energiarum* materialium particularium, quæ in viventibus manifestantur (2), prout alii loquuntur. Tota tamen hæc energia naturæ organicæ vel viventis, quoad rem, est ipsamet energia communis materiæ, quæ per calorem,

(1) «Une bouteille contenant du carbonate, de l'ammoniaque, du chlorure de potassium, du phosphate de soude, de la chaux, de la magnésie, du fer, de l'acide sulfurique, de la silice, est, d'une manière idéale, le principe vital complet des plantes et des animaux, de l'homme lui-même». Moleschott, *Kreislauf des Lebens*, vel *Circulatio vitæ*, II, p. 40.

(2) «Pour les Théologiens, inquit Vogt apud Hettinger (*Apologie du Christianisme*, vol. 1, chap. VI, pag. 250), l'âme est un principe individuel, immatériel, qui a fixé son domicile dans un corps déterminé... Pour le naturaliste, au contraire, ce n'est pas un principe immatériel et distinct du corps, ce n'est pas même un principe, mais seulement un nom collectif pour désigner les différentes fonctions, qui appartiennent au système nerveux central, au cerveau; ces fonctions, du reste, comme toutes les autres subissant toutes les modifications, que leur impose l'état du système organique d'où elles relèvent. L'organe est-il détruit entièrement, la fonction cesse aussitôt. Le corps meurt-il, l'âme finit également. L'histoire naturelle ne connaît pas de survivance individuelle de l'âme après la mort du corps... L'homme, en conséquence, ne serait, aussi bien que les autres animaux, qu'une pure machine; sa pensée, le résultat d'une certaine organisation; la liberté n'existerait pas». Quibus similia docet Büchner: «Die Seele ist der zu einer Einheit verwachsene Complex verschiedenartiger Kräfte, der Effect eines Zusammenwirkens vieler mit Kräften, oder Eigenschaften begabter Stoffe... In ähnlicher Weise, wie die Dampfmaschine Bewegung hervorbringt, erzeugt die verwickelte organische Complication kraftbegabter Stoffe im Thierleib eine Gesamtsumme von Effecten, welche zu einer Einheit verbunden, von uns Geist, Seele, Gedanke genant wird». (Büchner, *Kraft und Stoff*, sive *Vitæ et materiæ*, pag. 135). Cf. Burmister superioris citatus in precedentis capituli art. 1, num. 127.

electricitatem, etc., manifestatur, vel æerte aliqua ejus transformatio, quemadmodum alibi retulimus ex Herberto Spencer aliisque (1). Quare Büchner in suo libro *de vita circulatione* varias vitæ vegetativæ atque intellectualis operationes tamquam totidem varietates operationum, ex eodem materiali principio sub diversis formis in perpetuo materiæ motu procedentium, explicat (2).

Quid plura? Ipsimet spiritistæ, quamvis spirituum existentiam proclamant, animarum nempe, præter quas nolunt admittere spiritus angelicos distinctos; docent nihilominus hujusmodi spiritus non posse exuere sese, etiam cum desunt animare corpora, involucri quodam tenuissimo, quod *perispiritum* dicunt, voluntque esse medium quiddam inter spiritum et corpus, videlicet corpore subtilius, spissius crassiusve anima (3). Immo vero ipse spiritus secundum Allan-

Spiritistæ
etiam
spiritualitatem
negant,

summe
obtrudunt
perispiritum

(1) Vide *Psycholog.*, vol. 2.UM, num. 7, pag. 23-25.

(2) «N'est-ce pas quelque chose d'assez poétique que ce perpétuel mouvement de la matière, qui rajeunit tout, que cette source toujours coulante de force et de vie? Est-ce qu'en effet de l'acide carbonique et de l'eau, de l'ammoniaque et des sels, nous ne voyons pas naître sur les tombeaux des fleurs et des fruits, nouveaux flots de vie pour les prairies et les campagnes, et aussi nouveaux jets de pensées pour le cerveau de l'homme...? Et cette mort n'a rien de sombre ni d'effrayant; car dans l'air et jusque dans la pourriture flottent et attendent les germes éternellement féconds d'un rajeunissement indéfectible. Connaître la mort dans ce système, c'est découvrir la source de la vie, et avec elle toute la plénitude de la poésie humaine que soutiennent les inébranlables colonnes de marbre de la vérité». Büchner, *op. cit.*, apud Hettinger, *Apologie*, tom. 1, pag. 261.

(3) En quid hæc de re docet Allan-Kardec, ex ipsis spiritibus, ut comminiscitur accepta: «En el hombre hay tres cosas: 1.º el cuerpo ó ser material, análogo al de los animales, y animado por un mismo principio vital; 2.º el alma ó ser inmaterial, espíritu encarnado en el cuerpo; 3.º el lazo que une el alma y el cuerpo, principio intermediario entre la materia y el espíritu. De esta manera el hombre tiene dos naturalezas: por su cuerpo participa de la naturaleza de los animales, de los cuales tiene los instintos y por su alma participa de la naturaleza de los espíritus... El lazo ó *perispiritum*, que une el cuerpo y el espíritu es una especie de envoltura semimaterial. La muerta es la destrucción de la envoltura más grosa, pero el espíritu conserva la segunda, que para él constituye un cuerpo etereo, invisible para nosotros en estado normal, y que puede hacerse visible accidentalmente,

anima. Item si eam solam incorpoream placet appellare naturam, quæ summe incomminutabilis, et ubique tota est, corpus est anima; quoniam tale aliquid ipsa non est. Porro, si corpus non est, nisi quod per loci spatium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, vel movetur, ut majore sui parte majorem locum occupet, et breviori brevior, minusque sit in parte, quam in toto, non est corpus anima. Per totum quippe corpus, quod animat, non locali diffusione, sed quadam vitali intentione porrigitur. Nam per omnes ejus particulas tota simul adest, nec minor in minoribus, et in majoribus major, sed alicubi intensius, alicubi remissius, et in omnibus tota, et in singulis tota est (1). Verum hæc aliaque id genus spectant ad Theologos (2).

Prob. 2.^a propositio ratione. Nomine substantiæ spiritualis venit substantia mole carens et intrinsece independens a corpore in existendo. Atqui anima rationalis est ejusmodi. Ergo.

Prob. Minore per partes: 2) *Anima rationalis mole caret.* Nam ostendimus in præcedenti articulo eam simplicem esse, non solum substantialiter, sed etiam quantitative, ut nimirum excludat omnem compositionem partium, sive essentialium, sive integralium vel extensivarum.

3) *Anima rationalis non dependet intrinsece a corpore in existendo.* Operatio sequitur esse; unde qualenam sit aliquid secundum suam entitatem, erudendum est ex ejus modo operandi: itemque substantia nequit esse suis potentiis imperfectior. Atqui anima humana potentias et operationes habet intrinsece independentes a corpore. Ergo et est intrinsece independens a corpore in existendo (3). Tota vis et difficultus hujus probationis, quæ rem omnino evincit, stat in Minore; verum, quia illa affatim probata est in præcedenti volumine, cum spiritualitas intellectus et intellectio, voluntatis et volitionis demonstraretur (4), nihil amplius hic

(1) S. Aug., Epist. 166 (al. 28), num. 4.

(2) Vide el. Palmier., *De Deo creat.* et alios passim Theologos.

(3) Vide S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 79, *Si autem dicatur*, et quæst. de anim., art. 1.

(4) Vide *Psycholog.*, vol. 2.um, num. 10, pag. 20, seqq.; num. 11, pag. 70 seqq.; num. 83, pag. 120 seqq.

addere necesse est. Dices. Sicut ex potentiis et operationibus spiritualibus colligimus nos immaterialitatem anime, ita e converso licet materialistis ex operationibus et potentiis organicis concludere materialitatem ejusdem.—**Respondeo neg.** assertum, quia quamvis perfectius possit facere imperfectius, non tamen e converso imperfectius potest facere perfectius. Quare non repugnat animam spirituales esse quoque principium et fons operationum ac potentiarum, minus perfectarum, quales sunt organicæ; repugnaret autem animam esse principium operationum et potentiarum immaterialium, si ipsa foret materialis aut corporea forma.

Prob. 3.^a Anima humana maxime delectatur bonis spiritualibus, veritate, virtute, scientia, honore, etc. Ergo spiritualis dicenda est.

Prob. cons., tum quia unaquæque natura rebus sibi similibus gaudet, et vigescit; tum quia nullum ens, quod materiale esse manifeste cognoscitur, hujusmodi delectatione fruitur; tum quia ista objecta, utpote immaterialia, organum afficere nequeunt, nec proinde cadere in potentiam materialem (1).

Dices anima delectatur etiam corporeis bonis, ad eaque vehementissime inclinatur. Ergo si quid valet argumentum nostrum materialis dicenda est anima et corporea.—**Respond.**

(1) Egregie suavissimeque in hanc rem piissimus P. Leonardus Lessius: «Idem confirmatur ex ejus delectationibus et oblectamentis. Delectatur enim maxime contemplatione veritatis et ipsa veritate; delectatur rerum omnium pulchritudine et specie et mirando, quod in singulis elucet, artificio; delectatur proportionibus et mathematicis disciplinis; delectatur operibus religionis, pietatis, justitiæ, et aliarum virtutum officii; delectatur fama, honore, laude, gloria, imperio. Hæc omnia sunt propria animi bona, eaque homo tanti facit, ut omnia, quæ ad corporis commoda pertinent, contemnat, et nihil æstimet. Itaque cum mentis humanæ tanta sit capacitas, et tam late patens sinus, ut omnia complectatur, et totam entis latitudinem et altitudinem et profunditatem ambiat, et in se ipsa ac intra se condat, habeatque proprias notiones, appetitiones, honores, delectationes et propria ornamenta, quæ nihil ad corporis commoda pertinent, idque circa objecta spiritualia, vel ea, quæ a corporis commodis sunt aliena, et hæc longe pluris æstimet, quam corporis bona; perspicuum est eam longe corpore esse superiorem et divinæ cujusdam indolis, quæ a carnis commercio minime pendeat». Lessius, *de Numinis providentia*, libr. 2. *Tertia ratio.*

neg. cons. Si anima solum ad corporea et sensibilia bona propenderet, iisve delectaretur, posset argumentum probare. Sed cum anima delectetur spiritualibus bonis; ex eo quod etiam delectetur corporeis hoc unum concludere licet, quod verissimum est, eam non esse purum spiritum, sed veram formam corporis; nam ex unione hujusmodi animæ cum corpore resultat homo, qui est simul verum animal, sensitivus pollens potentiis et appetitu, unde naturaliter consequitur ejus inclinatio ad bona sensibilia et corporea.

Prob. 4.º Anima humana libera est libertate indifferentiæ. Ergo nequit non esse immaterialis. **Prob. conseq. primo,** quia facultas organica semper ad objecti præsentiam determinatur ad actum, quin possit illum ex se retinere, ut constat inductione et experientia. Præterea ratione libertatis anima corpori dominatur, ejus inclinationibus resistit, passionum impetum refringit, respuit voluptates. Atqui natura, quæ hæc præstat, manifeste ostendit se esse corpori corporisque motibus superiorem. Ergo anima humana non est corporea, sed immaterialis. Hinc fit, ut omnes materialiste uno ore libertatem inficientur.

Objectiones
soluta.

214. **Objic. 1.º** Quod est movens motum, corpus est. Atqui anima est movens motum. Ergo est corpus, ac proinde non spiritualis.—**Respondeo, dist. Major.** Quod est movens motum per se, *conc.*; quod est motum duntaxat per accidens, *neg.* Et *contradist. Minor, neg.* conseq. Si anima moveretur per se ac ratione sui a corpore, dicenda foret corpus, quia quod impulsu corporeo movetur, corpus est. Verum anima rationalis movetur solum per accidens, ratione videlicet corporis, quod informat: quia corpus humanum movetur ab aliis corporibus, moto autem corpore humano, nequit non moveri forma eidem substantialiter unita.

Objic. 2.º Quod est in loco, corpus est. Atqui anima est in loco. Ergo—**Respondeo, dist. Major.** Quod est in loco circumscriptive seu occupando, et replendo locum per partium adaptionem et commensurationem, *conc.*; quod est in loco definitive, *neg.* Et *contradist. Minor, neg.* conseq. (1).

Objic. 3.º Quod movet corpus contactu suo, corpus est. Sed anima contactu suo movet corpus. Ergo—**Respondeo,**

(1) Vide *Cosmolog.*, num. 255, 256, pag. 959 seqq.

dist. Major. Quod movet corpus contactu quantitativo, *conc.*; contactu duntaxat virtutis, *neg.* Et *contradist. Minor, neg.* conseq. Quid sit contactus quantitativus et virtutis alibi docuimus (1).

Objic. 4.º Corporeum est, quod affectionibus corporeis præditum est. Atqui talis est anima rationalis. Nam α) diffunditur per corpus β), tangitur actione aliorum corporum, γ) adolescit, senescit, fatigatur cum corpore. Ergo... (2).

Respondeo, neg. Minor. Ad prob. α) neg. assertum; nam anima rationalis proprie non diffunditur sicut res aut formæ materiales, commensurando diversas partes suas partibus alterius corporis, sed tantum informat totum corpus ita, ut tota sit in toto, et tota in singulis partibus. **Ad alterum β)** dicendum est animam non tangi per se, sed per accidens ratione videlicet materiæ, cum qua substantialiter unitur: quidquid enim corpus humanum afficit, pertingit etiam ad animam, ut illam in primis intentionaliter tangat per experimentalem tactus et sensus interni perceptionem, ac deinde magis minusve habilem reddat ad suas functiones atque operationes pro varia dispositione in corpus introducta ex corporum circumstantium actione. **Ad probationem γ)** respondeo animam in sua physica entitate neque adolescere, neque senescere, sed immutatam semper manere. Dicitur tamen adolescere ac senescere ratione majoris minorisve vigoris in suis functionibus propter statum corporis. Et ita etiam fatigatur non per se, sed tantum propter corpus, quod labore male disponitur, quam malam dispositionem ipsa ratione compositionis substantialis cum corpore tanquam aliquid suum sentit, et experitur, quemadmodum modo innuimus.

Objic. 6.º Quod est immateriale, est independens a materia in existendo, ac proinde subsistens. Atqui anima rationalis non est subsistens. Nam res subsistens est suppositum, et natura completa, qualis profecto anima non potest esse cum sit forma substantialis corporis. Ergo... **Respondeo, dist.** ultimum membrum Majoris. Quod est immateriale, etc., est

(1) *Cosmolog.*, num. 255, pag. 958, ubi res declaratur ex doctrina S. Thomæ.

(2) Ita ex Lucretio, de *rerum natura* lib. 3, vers. 446 seqq.

subsistens, saltem incomplete, nempe capax per se subsistendi extra corpus, quamvis naturalem ordinem habere possit ad unionem substantialem cum illo, *conc.*; est subsistens complete, instar totius alicujus non ordinati ad complendam materiam et constituendum cum ea substantiale compositum, *subdíst.* Si non sit forma informans, *conc.*; si sit forma informans, qualem esse animam rationalem postea probandum est, *neg.*

Contradíst. Minor. Anima non est subsistens complete, *conc.*; incomplete, *neg.* Et simili modo *distinguo* rationem superadditam. Resque patet ex brevi præmissa declaratione vocis *subsistens* in præcedenti paragrapho. Quare cum anima non sit complete subsistens, nec est integra natura, nec persona, nec proprie constituit speciem in prædicamento directe locandam, quia nihil horum proprie convenit formæ informanti, quæ naturaliter ordinata est ad unionem, ac proinde de se rationem partis et non totius importat (1).

Instabis, Si anima vere foret subsistens, diceretur etiam operari, nam operationes pertinent ad rem subsistentem. Atqui anima non dicitur operari; siquidem intelligere, velle, etc., pertinent ad hominem, homo autem non est anima sola, sed compositum ex anima et corpore—*Respondeo, dist. Major.* Si anima foret subsistens complete, diceretur etiam operari, *conc.*; si sit substantia incompleta, dicitur etiam operari, *subdíst.*: ut principium *quod* vel subjectum efficiens, *neg.*; quia hoc pacto supposito solum vel personæ tribuuntur operationes magis proprie loquendo, nam neque proprie dicitur pars operari, v. g. manus pingere, vel guttur canere, sed potius homo. Diceretur operari ut unico principio *quo* suarum operationum, *conc.*, vel iterum *dist.*; operationum intelligendi et volendi, *conc.*; operationum sensitivarum et vegetatarum, *neg.*; quia hæ sunt non solius animæ, sed compositi.

Contrad. Min. Anima non dicitur operari ut principium *quod, trans.*, quia quamdiu durat unio animæ et corporis ipsum suppositum, homo est quod denominatur proprie subjectum omnium operationum, cum anima non sit suppositum,

(1) Vide S. Thom., quæst. de *spirit. creat.* art. 2, ad 16; quæst. de *anim.*, art. 1, corpor.; art. 14, ad 21.um; 1 p. quæst. 75, art. 2, ad 1.um; art. 4, ad 2.um. Cfr. *Ontolog.*, num. 278, pag. 810 seqq.; num. 216, pag. 833 seqq.; num. 272, pag. 786 seqq.

sed pars suppositi vel personæ humanæ. Anima non dicitur operari ut principium *quo, subdíst.*: anima non dicitur principium *quo* intellectualium operationum, *neg.*; operationum ordinis sensitivi et vegetativi, *conc.* Tum *neg.* conseq. (1).

Objic. 7.º Actus et potentia surt in eodem genere, Atqui anima rationalis est actus corporis, quod proinde respectu illius se habet instar potentiæ. Ergo anima rationalis est in eodem genere cum corpore, ideoque non potest esse spiritus.

Respondeo, dist. Major. Actus et potentia sunt in eodem genere directe, *neg.* suppositum; quia entitates partiales non sunt proprie ac directe in prædicamento. Actus et potentia sunt in eodem genere reductive ac tamquam principia vel partes entis completi et prædicamentalis, *subdíst.*; ita sunt in eodem genere ut præcise sint ejusdem generis proximi, *neg.*; ut sint ejusdem generis remotioris intra idem prædicamentum, *conc.* Et *neg.* conseq. Anima est actus et corpus vel materia potentia, tamquam duplex principium compositi substantialis. Ad hoc autem nullatenus requiritur animam rationalem esse principium substantiale ejusdem reductive generis proximi, ac materia, nempe ordinis corporei, quia non repugnat formam spiritualem esse actum substantialem potentiæ materialis vel corporeæ.

Instabis. Actus et potentia debent habere proportionem. Atqui proportionem non habent, nisi ad idem genus pertinerent, Ergo—*Respondeo dist. Major.* Actus et potentia debent habere proportionem entitativam, *neg.*; habitudinis, *conc.* Et *contradíst.* Minore, *neg.* conseq. Proportio entitativa consistit in similitudine quadam vel convenientia physica; proportio vero habitudinis sita est in aptitudine, qua unum perficere aliud potest. Jam vero inter actum et potentiam non solum non requiritur proportio entitativa, verum nec esse potest; nam actus non potest actuare alium actum entitativæ similem, nec potentia actuari ab alia potentia simili. Proportio vero habitudinis vel perfectibilitatis, quæ necessario intercedere debet inter actum et potentiam certissime potest esse inter duo, quamquam sint diversissimæ entitatis physicae, ut sunt anima rationalis et materia prima, dum illa huic communicare valeat actum et esse aliquid substantiale, quod certe

(1) Vide S. Thom. 1 p. quæst. 75, art. 2, ad 2.um.

communicat. Quemadmodum enim mox probabimus, anima rationalis tribuit materiæ ope unionis substancialis *esse* sensitivum et vegetativum, immo et ipsum *esse* corporis.

Objic. 8.º Anima dependet in *esse* a materia. Ergo materialis est. Prob. Anteced. Omnis forma dependens in *feri* a corpore, dependet etiam in *esse*. Atqui anima rationalis dependet in *feri* a corpore, quandoquidem nequit creari sine corpore, nec extra corpus, nec nisi ad informandum corpus. Ergo.—Respondeo, *neg.* anteced. Ac probationem, *dist.* Major. Quod dependeat in *feri* a corpore, tamquam a causa materiali vel subjecto sustentationis actionem productivam sustentante, *conc.* (1): tamquam a subjecto pure informationis vel tamquam a conditione, sine qua non crearetur, *neg.* Et *contradistincta* Minor., *neg.* conseq.

Objic. 9.º Anima spirituali semel admissa, necesse est multa devorare absurda. Sane α) mente capi nequit, ac proinde nec realis esse substantia, quæ nihil est aliud, quam mera negatio eorum omnium, quæ nos cognovimus, nempe omnino indivisibilis, inextensa, invisibilis. β) Absurdior adhuc apparet notio substantiæ inextensæ et incorporeæ, quæ tamen agat in sensus nostros, potentias videlicet organicas, ut ab iisdem percipiatur. γ) Repugnat pariter entitas inextensa, quæ et moveatur, et moveat corpus, et possit successive respondere diversis partibus spatii. Concludendum igitur est ejusmodi ens esse prorsus chimericum (2).

Respondeo, *neg.* assert. Ad probationem α) *neg.* suppositum, nam ex adductis probationibus constat nos reapse cognoscere realitatem distinctam ab omni corpore, ideoque falsissimum est, quod materialistæ gratis contra evidentes rationes asserunt, realitatem omnem entitate corporea, extensa, divisibili, sensibili contineri.

Dices. Entitatis incorporeæ, inextensæ, spiritualis, invisibilis, qualis dicitur esse anima rationalis, nullus a nobis conceptus, nulla mentalis repræsentatio habetur. Ergo re vera

(1) Quid sit subjectum sustentationis et pure receptionis vel informationis, vide in *Ontolog.* num. 275, pag. 799.

(2) Ita auctor *Systematis, naturæ* I pag. 107. Londres, 1774. Similia effutit Priestley et recentiores materialistæ.

nihil cognoscimus nisi corporeum, extensum, etc.—Respondeo. *disting.* antec. Entitatis corporeæ, etc., nullus a nobis conceptus proprius ex propriis vel per species proprias habetur, *conc.*; nullus a nobis habetur conceptus proprius ex communibus vel per alienas species, *nego* (1). *Distinguo* etiam conseq. Nihil cognoscimus nisi corporeum, etc., quoad *an est, nego*; quoad *quid est, subdist.*: nihil cognoscimus per species proprias et conceptu proprio ex propriis, *conc.*; per alienas species et conceptu proprio ex communibus, *neg.* Jam in precedenti volumine demonstravimus, quo pacto Deum et substantias alias spirituales certo cognoscamus (2). Nimirum cognito quovis effectu, necesse est, ut existentiam causæ certo asseramus, etiamsi illam non videamus, nec sentiamus. An non cognovit Leverrier Neptuni existentiam, antequam videret? Et si quis tibi alapam impingeret, licet illum non videres, nonne illius realitatem certam haberes? Si autem effectus talis est, qui causam non ordinis corporei et extensi, sed alterius prorsus requireret; simili modo existentiam principii incorporei necesse est agnoscere ex principio causalitatis, quod docet nos effectibus causam assignare, eamque non qualemcumque, sed qualem perfectio effectuum postulat. Hoc ergo pacto existentiam animæ spiritualis cogimur admittere. Qualis autem sit causa, si ea nequeat in se ipsa per proprias species et per imaginem, directe et immediate haustam per sensus, repræsentari, cognoscitur ex natura et variis adjunctis effectuum, et per comparisonem atque analogiam discursu et multiplici ratiocinio investigatur; sicut accepta alapa in tenebris, dignosci potest, num palma manus, num pugno data sit, et num manus sit dura, calida, etc., an secus. Et sic quamvis animam nunquam viderimus, jure merito asserimus, et cognoscimus ut substantiam et causam vel principium plurimum actionum in corpore et subjecto nostro, quorum nonnulli deprehenduntur prorsus immateriales, ac proinde ut principium spirituale, simplex, etc., nam hæc omnia

(1) Quid sit conceptus proprius ex propriis et ex communibus in *Psychologia* (volum. 2, num. 240, pag. 838, 839) declaratum reliquimus.

(2) Vide *Psycholog.* vol. 2.um, num. 230 seqq., pag. 801 seqq.; num. 232, pag. 809, seqq.; num. 235 pag. 820 seqq.

certo demonstrantur. Desinant ergo materialistæ et de se ipsis et de nobis adeo demisse existimare, ut putent nihil a nobis cognosci posse, nisi corporeum, extensum, etc.

Ad probationem β) respondeo iterum *negando* suppositum. Nos enim non dicimus animam rationalem agere in sensus nostros, nec ab iisdem percipi; sed præcise contraria docemus, quia spiritualis entitas cadere in sensus nequit. Sed est in nobis præter sensus alia potentia superior et longe excellentior intellectus, quæ objecta etiam virtuti sensitivæ impervia et spiritualia certo cognoscere valet.

Ad probationem γ) quid respondendum sit, constat ex dictis. Anima, quantumvis inextensa et immaterialis, potest moveri per accidens, eademque corpus secum substantialiter unitum movere potest per potentias cognoscitivas et appetitivas, eo modo, quo declaravimus agentes de motu et principio motus animalium (1). Cætera vero corpora potest anima rationalis movere, medio proprio corpore, quemadmodum experientia ipsa novimus. Quod vero entitas simplex et spiritualis successive, immo et simul, diversis spatiis partibus possit respondere, vel præsentiam suam exhibere, non repugnat, quemadmodum magis declarabitur, cum sedes animæ in corpore tractanda erit. Quod si materialistæ repugnare vident, cur non probant? Cur tam arroganter asseverant, quod nesciunt demonstrare?

Objic. 10.º Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur. Atqui anima recipitur in corpore. Ergo ad modum corporis, seu corporee ac materialiter recipitur, ac proinde spiritualis esse non potest.

Respondeo, *dist.* Major. Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur, id est, secundum capacitatem vel potentiam recipientis, *conc.*; ita ut actus vel forma recepta debeat esse, vel fieri entitative similis aut conformis recipienti, *neg.* Et similiter *distinguo* primum membrum consequentis, alterum *neg.*

Objic. 11.º Non est spirituale, id cuius vis per vim corpoream superatur, et eliditur. Atqui talis est vis animæ rationalis. Ergo...

(1) Vide *Psycholog.* vol. 1.um, num. 223, pag. 940 seqq.

Respondeo *dist.* Major. Non est spirituale id, cuius tota vis per vim corpoream superatur, et eliditur, *conc.*; cuius aliqua solum vis, nempe materialis et organica, superatur per vim corpoream, *neg.* Et *contradistincta* Minore, *neg.* consequ. Jam enim diximus in præcedenti capite eandem animam rationalem virtute pollere sensitiva et vegetativa, quæ organicae sunt ac materiales, ac proinde vinci possunt, et etiam corrumpi, corrupto per naturales causas organismo, a quo tamquam a subjecto dependent. Idemque sentiendum est de potentia locomotiva exsequente, quæ et ipsa organica est (1), ac valde limitata in humano organismo, ideoque facile superari potest per vires mechanicas contrarias naturæ organicae.

Objic. 12.º Anima est pars corporis. Atqui pars corporis nequit esse spiritus. Ergo...

Respondeo, *dist.* Major. Anima humana est pars constitutiva corporis, ceu forma substantialis ejusdem, *conc.*; est pars integralis corporis, *neg.* Et *contradistincta* Minore, *neg.* consequ.

Objic. 13.º Unum est esse animæ et corporis. Sed esse corporis est materiale. Ergo et animæ. Atqui id, cuius esse est materiale, non est substantia spiritualis. Ergo...

Respondeo, *dist.* Major. Unum est esse adæquatum animæ et corporis, ita ut ab anima corpori totum suum esse communicetur, *neg.* Unum est esse inadæquatum animæ et corporis, nempe sensitivum et vegetativum, quod solum ab anima corpori communicatur, reservato sibi soli esse spirituale et intelligibili, *conc.* *Conc.* Minor. Et eodem modo, ac Majorem, *distinguo* consequ. *Esse* adæquatum, *neg.*; inadæquatum, sensitivum et vegetativum, *conc.* Et *contradistincta* Minore subsumpta, *neg.* consequ.

Alias difficultates eo tendentes, ut ostendatur animam, si spiritualis est, non posse esse formam corporis, et vicissim; solvuntur inferius, ubi demonstrandum est animam esse formam. Hic etiam omnino habenda sunt præ oculis omnia materialistarum argumenta, quibus ostendere conantur illi nullam in nobis esse operationem aut potentiam a materia et

(1) Vide *Psycholog.* vol. 1.um, num. 223, pag. 942; num. 228, pag. 957.